

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET

✠ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ✠

SJUTTONDE

ÅRGÅNGEN

✠ 1930 ✠

I N N E H Å L L

LEDANDE OCH POLITISKA ARTIKLAR, SOCIALA FRÅGOR, LAGFRÅGOR, SKOL- OCH UNDERVISNINGSFÅGOR.	Sid.
Dahlin, Margareta: Social hjälpverksamhet vid sjukhusen	204
Dalström, Ester: Lärarinneutbildningen vid de högre flickskolorna	140
Johansson-Visborg, Anna Open Door Council och skyddslagsstiftning för kvinnor	53
Kleman, Ellen: Lady Rhonddas sex punkter	113
Kock, Karin: Lön efter behov eller lön efter prestation	70
Koërsner, Berta: Lönekommitténs betänkande	167
Lindblom, Edith: De kontors- och affärsanställdas villkor	227
„ Utsikterna på kontorsbanan just nu	80
Martin, Gerda: Statens intresse för begåvade lärjungar	5
Nathorst, Anita: Ett apropå till en diskussion	9
Nathorst-Böös, Louise: Den lägre lantbruksundervisningen	136
Nennes, Ester: Två röster om kvinnorna och valrörelsen	190
Stael von Holstein, Mathilda: Gift kvinnas nationalitet	36
Stjernstedt, Ruth: Vanartslagen	62
Söderblom, Anna: Hemsystrar	105
Söderlund, Elise: En viktig sak	98
Sörensen, Anna: Folkskollärrinnebanan	132
Théel, Elisif: Ungdomen och kvinnorrörelsen	38
Thorstenson, Axianne: Mot vit slavhandel	46
Walín, Ingeborg: Open Door International	27
Wallentheim, Annie: Ungdomen och kvinnorrörelsen	1
Västberg, Disa: Två röster om kvinnorna och valrörelsen	191
Åbergsson, Anna: Folkpensioneringen under revision	175
En kvinnornas vädjan till världens statsmän	211
Förbundets skrivelse till K. Maj:t angående modersskapskydd	90, 220
Förbundets skrivelse till K. Maj:t angående lönekommitténs betänkande	240
Ett betänkligt kommittéförslag	179
Ett internationellt krav	231
Opinionsyttringar för modersskaphjälp	203
Vanartslagen	111

Till Julen!

Förstoringar av Eder själv eller gamla familjeporätt!

Hovfotograf FLORMAN

18 Regeringsgatan 18

C. J. Pahlmans Bokbinderi

Inneh: C. D. CARLSSON

Specialité: Handbundna band för offentliga och privata bibliotek! Humana priser!

Sergelgatan 4 — Stockholm

Telefon 96 84.

Etablerat 1842

SOCIALA FÖRETAG, FÖRENINGAR
OCH FÖRENINGSMÖTEN.

	Sid.
Kleman, Ellen: F.-B.-F:s års- möte i Stockholm	112, 153
„ S. B. K. 20 år	87
Kleman, Ellen: F.-B.-F:s års- rådsmöte i Prag	196
Stjernstedt, Ruth: Från Wien- kongressen	139
„ I. C. W:s Wienkongress	171
F.-B.-F:s stipendier 1930	23, 116
F.-B.-F:s verksamhet 1929	193
Haagdemonstrationen	83
Kring Haagkonferensen	129
Svenska Kommittén för internationellt rösträttsarbete upplöst	166
Vår protest	212
Nya förbundsmedlemmar .. 23, 41, 72	88,
125, 143, 174, 189, 210, 236.	

F.-B.-F.-KRETSARNA.

Sid. 24, 49, 73, 99, 126, 151, 178, 202, 224, 243.

LEVNADS- OCH MINNESTECKNING-
AR, KULTUR- OCH RESESKILDRING-
AR, ESSAYER, UTLÄNDSKA KORRE-
SPONDENARTIKLAR M. M.

Andersson, Ebon: En värdefull bok om vårt bankväsen	209
Björklund, Sigrid: Anna Whit- lock och hennes skola	160
Brisman, Ester: Anna Whit- lock och rösträtten	164
Claëson, Rut: Ett hundraårsju- bileum	186
Dahlgren, Lotten: Fredrika Bre- mer bland lösdriverskorna	14
Dyrssen, Lizinka: Drottning Victoria	79
„ Louise Nathorst-Böös lämnar Rimforsa	184
Ekenstierna, Fanny: En furstinna	48
Kleman, Anna: Eglantyne Jebb och hennes verk	94
„ Lilly Hellström	56

	Sid.
Kleman, Ellen: Astrid Stampe Feddersens minnen	42
„ De nya döttrarna och andra "nya" — eller inte nya	12
„ Deras liv och minnen	232
„ Ellen Keys liv	213
„ Ett eget rum	67
„ Helene Lange	182
„ Margaret Howitts Fredrika- Bremerminnen	119, 144
„ Moderna nya människor	199
Lutteman, Ester: Charlotte Wil- lerding	84
Nathorst, Anita: Ungdomliga självbekännelser	59
Thorman, Elisabeth: Till Ag- nes Brantings minne	109
Westergaard, Anna: Astrid Stampe Feddersen	115
Westermarck, Helena: Rosina Heikel	30
En mohammedansk pionjär	217
Hinduiskornas generalförsamling	137
Insamling för en gravvård över Oscar och Agda Montelius	118

FRÅN BOKVÄRLDEN.

Andersson, Ebon: Svenskt bank- väsen i våra dagar av Karin Kock ..	209
Borelius, Hilma: Det osynliga bygget av Arnold Norlind	221
„ Estetiskt brevvarium av Bene- detto Croce	89
Holst, Eva von: Den nya tiden av Maude Fredriksdotter	242
Key, Hedda: Valda dikter av Sa- rojini Naidu	221
Kleman, Anna: Save the Child av Eglantyne Jebb	94
Kleman, Ellen: A Room of One's own by Virginia Woolf	67
„ Adjö min gröna ungdom av Ma- rika Stjernstedt	233
„ Av skånsk lera av Hertha Ode- man	223

Vid be- Kapp- & Dräkttyger vänd
hov av Eder till

David Södermans Klädeshandel
Drottninggatan 22 Stockholm

Dr. Med. J. MÖLLER,
Homöpatisk Praktik, Stockholm 4.
Mott. 10—1, 3—5, Sönd. 1—3. T. V. 863.
Birkagatan 10, III (hiss). Stockholm.
Förfrågn. ifrån landsorten besvaras även.

	Sid.		Sid.
Kleman, Ellen: Blenda av Elin Bohlin	12	Kleman, Ellen: Kvinnor av Anna-Lenah Elgström	223
„ Clary gifter sig av Erhard Bäckström	199	„ Lidelser av Ulla Bjerne	13
„ De nya döttrarna av Vera von Kræmer	12	„ Min värld av Alma Söderhjelm	234
„ Den tysta gatan av Gurli Herzman-Ericson	241	„ Minder av Astrid Stampe Feddersen	42
„ Dunkelt svar av Rosamund Lehmann	200	„ Mor berättar av Hanna Rydh ..	241
„ Ellen Key av Mia Leche-Löfgren ..	213	„ Radiokrönika av Ivar Harrie ..	240
„ En dålig flicka av Vina Delmar ..	201	Nathorst, Anita: Kostias dagbok av N. Ogniev	59
„ En ung kvinna och världen av Elswig Thunberg	13	„ 16, 17, 18 år av Robert Carr ..	59
„ Ett barns memoarer av Selma Lagerlöf	232	Uppström, Aivva: Inga Marja Svonni av Märta Edqvist	242
„ Helene Willfüer av Vicki Baum ..	200	Widerström, Karolina: Ett sexualproblem av Alfhild Tamm ..	230
„ Korpungen och jag av Elin Wägner	241		

LIFFÖRSÄKRINGS-AKTIEBOLAGET
N O R D S T J E R N A N

Fonder öfver 87,000,000 kr., därav för reglering av de försäkrades vinst
4,150,000 kr.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
⌘ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ⌘

Fredrika-Bremer- Förbundets Byrå

KLARÄBERGSGATAN 48
STOCKHOLM C.

Lämnar råd
vid yrkesval
åt kvinnlig
ungdom.

HERTHA

ÄRGÅNG XVII

JANUARI 1930

HÄFTE 1

Ungdomen och kvinnorörelsen.

Hertha har här tillfälle att meddela det andra inledningsanförandet vid Stockholmskretsens diskussion den 26 sisl. november om Ungdomen och kvinnorörelsen hållet av ordföranden i Nacka socialdemokratiska kvinnoklubb fru Annie Wallentheim och där hon framlägger sina synpunkter på kvinnorörelsen och kvinnornas ställning i det offentliga livet. Det skulle vara av intresse för Hertha att få återge även andras erfarenheter och synpunkter på dessa frågor hämtade från det politiska livet och andra områden för samhällsarbete.

I en tid som vår, som så markant skiljer sig från föregående genom en alltmer utvecklad organisations-tendens, framstår kvinnans ställningstagande till tidsströmningarna såsom ett viktigt och ständigt aktuellt problem. Vi se också, i synnerhet vid vissa kraftmätningar riktningarna emellan, den betydelse som man från skilda håll tillmäter kvinnan i hennes egenskap av individ = en röst. Att kvinnorörelsen såsom sådan ävenledes på allt sätt strävar efter att bland den uppväxande generationen vinna sympati och anhängare, är sålunda ur denna synpunkt en fullt förklarlig och naturlig företeelse.

Den kamp som föregått den nuvarande värdesättningen av kvinnorna som samhällsmedborgare framstår för oss yngre som en tid fylld av minnen av framsynta och heroiska

kvinnors insatser i tidsutvecklingen. Vi få aldrig ett enda ögonblick glömma, att våra relativt tillrättalagda möjligheter äro resultatet av den aldrig slocknande energi, den starka rättslidelse som uppbar kvinnorörelsens första pionjärer. Tanken på den sega energi, den ofta hänförda ton, varmed denna strid fördes, uppamade hos männen och dem själva den tanken, att när målet en gång hunnits, skulle kvinnornas intresse för samhällsarbetet och deras insatser i detta bli storartade. Kunna vi i dag som är verkligen säga, att kvinnorna i handling motsvarat förväntningarna?

Svaret måste tyvärr bli: nej! Tusenden och åter tusenden kvinnor leva så att säga utanför tidsströmningarna och vägra att tro, att allt vad den enskilde individen skapat omkring sig är så oupplösligt förbundet med samhället, dess utveckling eller tillbakagång. Vilja de männe genom sin passivitet stryka under att det är dem ovidkommande, en utveckling över huvud till vårt folks fromma? Vi ha ingen anledning att göra ett dylikt antagande, deras överksamhet bottenar väl sannolikt i en okunnighet om betydelsen av den enskilda människans insats, den må vara än aldrig så obetydlig. Att under en förhärskande stämning av orättvisa och be-

tryck mana fram skaror till kamp för en idé, som så att säga väckte resonans i det allmänna rättsmedvetandet, var nog, trots motståndet av det gamla, traditionsbundna, en relativt lätt sak. Vida svårare är att få dessa frigjorda massor att omsätta sina tillkämpade möjligheter i verkliga och för samhället gagneliga insatser, att lära dem förstå sitt ansvar och sina skyldigheter.

Den sanna medborgarrätten fordrar obönhörligt en vetskap hos var och en vartill den användes och detta i sin tur kräver ju kännedom om samhällskonstruktionen och dess vitala frågor. Spörsmål rörande såväl vårt nationella liv som den internationella samlevnaden ställas för var dag som går inför oss och fordra sin lösning. Är det då rätt och i överensstämmelse med vår syn på likvärdigheten att vi överlåta åt den ena hälften av vårt folk att handlägga och besluta i dessa för oss alla och envar så viktiga frågor? Nej, det är ej rätt, vare sig mot oss själva, mot dem som kämpat före oss eller mot dem, som en gång skola leva i det samhälle vår tid framskapat. Vi få inte längre slå ifrån oss med att vi intet förmå eller begripa eller vad annat man vanligen andrager som motivering för sin passivitet. Det måste därför bli en av kvinnorörelsens allra viktigaste och främsta uppgifter att inom sina organisationer bedriva ett målmedvetet fostrings- och skolningsarbete, bereda

möjligheter för kvinnorna att ute i arbetet kunna göra sig gällande. Vi måste lika så väl se till, att vi få ett grepp om flertalet kvinnor, och för denna uppgift anser jag för min del kvinnorörelsen nödvändig som en enande och samlande plattform.

För att nå detta fordras en agitation i stora, breda linjer, målmedveten och planmässig, tillika som det är en agitatorisk uppgift som i trängre kretsar energiskt måste bedrivas. Möjligheten att ernå verkliga resultat i denna verksamhet, tror jag inte förefinnes inom de egentliga partiorganisationerna, som väl knappast ha vare sig tid eller förmåga eller ens äro inställda på en dylik uppgift. För mannen faller det sig lättare att delta aktivt i samhällsarbetet, det ligger för hans psyke, och han tvingas ute på arbetsmarknaden att ta en ståndpunkt till problemen. Kvinnorna ha inte denna påverkan. Sysslandet i hemmet för i regel inte med sig den våg av intryck, den mängd av frågeställningar som ständigt återkommande utkristalliserar en samhällssyn, en livsuppfattning. De hindras förutom av detta av sin egen slöhet, en obenägenhet att gå utanför det vanemässiga, av konvenanshänsyn, av modersplikter och i många fall av männen själva.

Det är med utgångspunkt här för, som den socialdemokratiska kvinnorörelsen anser en separat kvinnoorganisation åtminstone tills vidare nödvändig och befogad. Den

Obs.!**SKRIVUNDERLÄGG****Obs.!**

Specialtillverkning, välkänd sedan många år.

Monogram i ÄKTA LÄDERPLASTIK efter beställning.**Läderplastik färgas och monteras omsorgsfullt.****Ernst G. Svedberg, Jungfrugatan 6, Stockholm. Tel. Ö. 1768.**

OBS. Sveriges första tillverkare av finare Skrivunderlägg. OBS.!

samhällsgrupp, till vilken vi i första hand vända oss med vårt arbete och vår propaganda, för en tillvaro uppfylld av ett strävsamt arbete att få debet och kredit att någorlunda gå ihop, ofta genom eget förvärvsarbete. Denna tunga vardagsplikt tager ut deras krafter, det vill intet bli över för studierna av samhället och dess frågor. För dessa massor av samhällsmedborgare har kvinnorörelsen en verklig mission att fylla. Föreningslivet måste för dem bli ljuspunkter i en ganska trist tillvaro, tillföra dem trevnad och kamratkänsla, ge dem tillfälle att en stund, en kväll fylla sin själ med den idéernas fläkt, som brusar genom tiden.

Samtidigt böra naturligtvis de ledande inom organisationen på ett klokt sätt i programmen inlägga frågor, som kunna verka väckande och fostrande i förut angiven riktning. I de gemensamt med männen arbetande organisationerna känna kvinnorna sig i regel bortkomna och förlägna. Frånvaron av en sann demokratisk anda, den överallt hos männen framträdande överlägsenheten, ger henne en bestämd känsla utav att vad hon kan ha att säga ofrånkomligt kommer att på manligt håll uppfattas såsom dumt och ovederhäftigt. Det kan naturligtvis i många fall vara ogrundat, men att så är är obestriddt och starkt hämmande. De bäst tränade och talföra kunna nog kämpa sig till respekt, men de stora

massorna, gömmande många verkligt intresserade och eminenta begåvningar, skulle dock alltjämt gå förlorade till skada för framåtskridandet. Deras sammankomster präglas dessutom av en torr och tråkig anda, de äga icke förmågan att entusiasmera de ovissa och sökande. Vi måste göra samhällsarbetet glädjefyllt och levande.

Ävenså finnes det ju så många frågor och spörsmål, att vad som närmast intresserar kvinnorna skulle bortskymmas och bli efter för andra politiska slagnummer. Jag är en bestämd motståndare till att det existerar så kallade kvinnofrågor, allt vårt arbete rör vårt gemensamma liv, men det hindrar ju inte att frågorna delas upp på olika händer, och jag kan inte inse annat än att vi äro i hög grad betjänta av en rationell verksamhet, på detta som på andra områden. Kvinnorna ha dessutom en oerhörd betydelse för opinionsbildningen. Vi kunna mer än några andra bidra till en frågas nödvändiga mognad, och sålunda kraftigt öva inflytande på det sätt på vilket frågorna komma att lösas. Detta är omätliga tillgångar som vi inte ha råd att låta stå obrukade.

Att de unga flickorna ha det största intresse för kvinnorörelsen, anser jag självfallet. Dess arbete syftar ju närmast till att för de unga bereda ökade förutsättningar för ett harmoniskt liv inom ramen av samhället. Härav framgår ju samtidigt att

RAMLÖSA-VATTEN

Naturligt alkaliskt. Förmälig Bords- och Hälsodryck.

Hovleverantörer till: H. Maj:t Konungen och H. K. H. Kronprinsen
av Sverige samt Hs. Maj. Kongen af Danmark.

de unga i sin tur böra anse det som sin skyldighet att delta i arbetet och medverka till att föra detta framåt. De unga äro nödvändiga krafttillskott för alla sammanslutningar, de skola tillföra dem entusiasm och nya impulser, hålla arbetet i kontakt med tidsutvecklingen, skulle denna nyrekrytering utebli, skulle ju rörelserna stelna till och bli utan betydelse. Det måste vara en hederssak för Sveriges unga kvinnor, att visa sig värdiga de ökade krav tiden ställer.

Man hör ofta och kan i mycket dela den pessimistiska syn som många ha lagt på politiken och partiarbetet. Detta får dock i varje fall inte avhålla oss ifrån att även om politiken i många hänseenden inte är oss behaglig, vi själva försöka ge den den inriktning som vi önska. En kritik utan detta är till ingen som helst nytta. Må kvinnorna ärligt kämpa för sina idéer, aktivitet är oss enbart till nytta och befördrar utvecklingen, även om brytningar riktningarna emellan alltjämt förbli oundvikliga. Trots de skiftande politiska meningar, som finnas representerade hos vårt lands kvinnor, finnas detta oaktat, enligt min mening, många frågor som borde kunna ena oss alla till en gemensam handling. Jag slutar med att uttala min förhoppning, att en mera utbredd politisk aktivitet hos kvinnorna skall medföra en nyare anda, en friskare fläckt över arbetet och avsätta gagneliga och lyckosamma resultat för hela vårt svenska folk.

ANNIE WALLENTHEIM.

Den första.

Den 13 nästkommande mars sammanträder i Haag, under N. F:s auspicier, konferensen för kodifiering av internationella rättsbestämmelser. Vid rådsförsamlingen 1928, då konferensen planerades av N. F., anbefalldes respektive regeringar att nämna kvinnliga delegerade, då nationalitetsfrågan, som så direkt berör de gifta kvinnornas intressen, står på den blivande konferensens program. Belgiens utrikesminister, Paul Hymans, har nu i överensstämmelse med denna uppmaning kallat den unga advokaten Marcelle Renson att som delegerad delta i konferensens arbete. Belgien har härmed gått i spetsen för nämmandet av en kvinnlig jurist som officiell delegerad vid detta tillfälle. Det är att hoppas att övriga länder följa exemplet!

Fredsarbete.

Kvinnoförbundets för Fred och Frihet sjätte upplysningskurs har under dagarna 7—11 januari pågått i Stockholm och Uppsala. Kampen på olika fronter för fred och frihet var programmets allmänna stora ämne och upptogs genom behandlande av de politiska, ekonomiska, sociala och etiska faktorernas betydelse för världsfred och folkförsoning. Bland svenska talare märktes fröken Mathilda Widegren, pastor Paul Sandegren, kanslichefen Per Jacobson, lektor Elisabeth Eurén, borgmästare Carl Lindhagen, författarinnorna Marika Stiernstedt och Anna Lenah Elgström. De utländska voro M:me Camille Drevet, som talade om Int. kvinnoförbundets för Fred och Frihet försoningsarbete på Balkan samt om förbundsdelegerades resa i Kina 1927—1928; Sergej Vasiljevitj Dmitrijevski, som höll två föreläs-

SÅNG och TAL.

DAVID ODRE meddelar undervisning i tonbildning, solosång och talteknik. Instudering av romanser etc.

Tel. Norr 22 614. Kl. 12—6 e. m.

ningar om folken i Ryssland; samt professor Robert Bárány, som talade i ämnet Vetenskap och fred.

De två Uppsaladagarna, 10—11 jan., avslutades med vesper i Uppsala domkyrka.

Val till internationella kommittéer.

Delegerade för de tre svenska organisationer, Fredrika-Bremer-Förbundet, Svenska kommittén för internationellt rösträttsarbete och Svenska kvinnors medborgarförbund, vilka äro anslutna till Internationella kvinnoalliansen, ha sammanträtt och för de närmaste tre åren utsett svenska medlemmar i alliansens internationella kommittéer.

Omval ägde rum till följande kommittéer — för ogifta mödrar och de-

ras barn fru Ellen Tiselius, för lika moral och mot handel med kvinnor d:r Alma Sundquist, för fred och Nationernas förbund fru Mia Leche-Löfgren, för frågan om kvinnlig polis fru Gertrud Törnell, för lika arbetsvillkor fröken Axianne Thorstenson samt i de röstberättigade kvinnornas kommitté doktor Gulli Petrini.

I kommittéerna för gift kvinnas nationalitet samt för kvinnans lika ställning inför lagen nyvaldes friherrinnan Ruth Stjernstedt och e. o. hovrättsnotarien Elisabeth Nilsson. Till svensk ledamot av den nyinrättade kommittén för finansiella frågor insattes fil. doktor Karin Kock.

Av valda kommittéledamöter är hovrättsnotarien Nilsson bosatt i Malmö, övriga i Stockholm eller dess omnejd.

Statens intresse för begåvade lärjungar.

På grund av anhållan av 1927 års riksdag uppdrog Kungl. Maj:t åt chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla tre sakkunniga för att inom departementet verkställa utredningar och avgiva yttranden och förslag i vissa med den beslutade skolorganisationen sammanhängande frågor. Tre sakkunniga — samtliga män — utsågos i juni 1927.

Till 1927 års sakkunnigas uppdrag hörde bland annat att komma med utredning och förslag rörande statliga understöd åt fattiga studiebegåvade lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstalter. Detta förslag föreligger sedan början av innevarande år och har varit utsänt till myndigheter och

kollegier m. fl. för yttrande. En kort redogörelse för detsamma skall här nedan lämnas.

De sakkunniga utgå ifrån att de ifrågavarande understöden skola "utan åtskillnad avse våra under offentlig kontroll stående högre ungdomsskolor: de allmänna läroverken och med dem jämförliga kommunala och enskilda läroanstalter ävensom de tekniska läroverken och med dem jämförliga kommunala och enskilda anstalter för praktisk utbildning". Vidare utgå de sakkunniga ifrån att ingen skillnad får göras emellan manliga och kvinnliga lärjungar. Vad åldern beträffar, uttala de sakkunniga som sin åsikt, att ingen bindande gräns bör uppdragas, men att det

Tomtens Skurpulver ^{gör} ^{köket} ^{till} **Husmoderns stolthet**

säkerligen vore klokast att ej lämna understöd åt alltför unga lärjungar, i synnerhet ej de mera betydande understöden.

Efter inhämtande av uppgifter rörande förhållanden vid ifrågavarande anstalter höstterminen 1927 hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att vid allmänna läroverken och tekniska läroverken omkring 400 elever och vid jämförliga kommunala och enskilda läroanstalter, teoretiska och praktiska, omkring 600 elever skulle hava en sådan begåvning och vara i de ekonomiska omständigheter att de skulle kunna komma ifråga till understöd. Men de sakkunniga hava dock av ekonomiska skäl ansett sig böra stanna vid 500.

I förslaget betonas starkt, att "begåvning" icke får tas i den traditionella betydelsen av studiebegåvning, utan att praktisk begåvning likafullt bör beaktas vid urvalet av stipendiater och vidare att begåvning ensamt ej berättigar till understöd, utan att avseende måste fästas även vid den unges "etiska och fysiska kvalifikation", ja, vid "individens hela personliga utrustning".

Utdelningen av de studieunderstöd, varom här är fråga, skulle ske genom en nämnd, utsedd av Kungl. Maj:t för fem åt i sänder, och skulle nämnden bli slutligt avgörande i fråga om utdelningen.

De sakkunnigas förslag omfattar fyra olika former för understöd: studielån, kontanta studiebidrag, skolhem och internatskola. De sakkunniga be-

tona, att de båda förstnämnda "avse endast de yttre, rent materiella behoven", men att de båda senare formerna dessutom hava "ett mera ideellt och uppfostrande ändamål".

Vad studielånen beträffar, så finnas ju redan statens räntefria studielån, och förslaget innebär i detta stycke endast tillstyrkande av en ökning av anslaget till dessa.

De kontanta studiebidragen hava tänkts utgå till olika belopp. Det högsta understödet skulle avse att täcka inackorderingskostnaderna och andra smärre nödvändiga utgifter under läsåret och har föreslagits till 1,000:— kr. Femtio stipendier av denna storlek ifrågasätts tillsvidare. De sakkunniga föreslå dessutom 100 stipendier à 500 kr. och 100 smärre à 40—50 kr., avsedda som bidrag t. ex. till läroböcker. Dessutom föreslås ett förslagsanslag av 5,000 kr. att utdelas som hjälp till resekostnader för elever bosatta utom läroverksstaden.

Skolhemmen tänkas antingen fristående eller i förening med skola. I de förra skulle mottagas i regel 30 lärjungar och i de senare 40. Skolhem skall enligt förslaget förestås av en husmoder. Därjämte skall finnas en "husfader" och en biträdande "hemföreståndare", båda helst lärare i den eller någon av de skolor, i vilken lärjungarna åtnjuta undervisning. De sakkunniga föreslå 4 fristående skolhem: ett i Skara för manliga och ett i Lund för kvinnliga elever vid allmänna läroverk samt ett i Örebro och ett i Härnösand för manliga ele-

Homeopatisk Behandling Dr. Harald Helleday

Leg. homeopatisk läkare (U. S. A.)
Norrtullsgatan 55, 3 tr. Tel. 85670.

Tid beställes pr telefon
vardagar mellan 8—9 och 6—7.

ver både från allmänna läroverk och tekniska läroverk.

Vad internatskolorna — en förening av skolhem och skola — angår, inskränka sig de sakkunniga till att föreslå tillsvidare endast en sådan, då denna form av understöd måste ställa sig dyrbar. Däremot ha de tänkt sig, att statligt understöd skulle lämnas till elever vid redan befintliga enskilda internatskolor. Den statliga internatskolan skulle förläggas till Strängnäs, bland annat av det skäl, att nuvarande allmänna läroverket i denna stad har en donationsfond, som skulle underlätta upprättandet av ett internat i sammanhang med läroverket.

Enligt testamente av Karl IX:s änka, drottning Kristina, tilldelades läroverket i Strängnäs en summa av 10,000 daler. Detta testamente bekräftades av Gustav II Adolf. Senare bestämmelser tillkommo under tidernas lopp, på vilka här ej är plats att ingå, alltnog, Strängnäs läroverk har i denna dag en betydande fond, som leder sitt ursprung från nämnda testamente. I Gustav Adolfs bekräftelseurkund finnes en plan till ett slags internat för dåvarande gymnasister vid läroverket, vilken plan dock icke realiserades. Det synes nu de sakkunniga, som om det vore "ett värdigt fullföljande av Gustav II Adolfs storslagna tanke", om ett internat upprättades i Strängnäs. Formen för denna skola skulle bli lyceet.

Detta är i största korthet en redogörelse för de sakkunnigas förslag. Med tillfredsställelse måste man häl-

sa att statsmakterna tagit initiativ ifråga om understödande av fattiga begäringar under studietiden. Man har ock skäl att glädja sig åt, att i de sakkunnigas förslag ingen skillnad göres mellan elever vid statliga och enskilda skolor, ej heller mellan manliga och kvinnliga lärjungar, då det gäller möjligheten att komma i åtnjutande av understöden i fråga. Vad formerna för understöden beträffar, komma meningarna säkerligen att vara delade och invändningar att framställas på vissa punkter. Här skall blott göras ett par erinringar.

Att studielånen endast i undantagsfall och ytterst sparsamt böra förekomma för ungdom av den ålder, varom här kan bli fråga, torde vara självklart, och de sakkunniga hava också betonat detta.

Säkerligen kan ett skolhem vara en god form för hjälp av de unga och väl skött och under god ledning bliva en faktor av betydelse för deras uppfostran. Att skolhemmen ansetts böra mottaga ett antal av ända till 30 à 40 elever är att beklaga. Det är naturligtvis ekonomiska skäl, som anses göra detta nödvändigt. Men vore det icke att föredraga, om till en början färre hem upprättades, och dessa vore av det omfång, att anstaltens prägel av hem kunde i någon mån förverkligas?

De sakkunniga säga sig hava kommit till den åsikten, att skolhemmet bör förestås av en bildad kvinna som husmoder, och alla torde vara ense med dem, att detta är viktigt, ja, nödvändigt. Bland hennes uppgifter

Fotografera Eder GRATIS

får Ni ej, men till ett billigt pris hos

SANDELS J:OR FOTOGRAFIATELIER

DROTTNINGGATAN 27, 4 tr. (hiss).

Tel. Norr 9329.

(Obs.! Ny regim.)

nämnas utom de praktiska — att göra de större inköpen, övervaka personalens arbete, inventariernas vård, lärjungarnas kläder — att hon skall vara i mors ställe för de i skolhemmet boende ungdomarna. Detta innebär ej blott, att dessa ifråga om mat och kläder få vederbörlig tillsyn, utan att hon med varmt intresse följer var och en i glädje och bekymmer, uppmuntrande och ledande. Visserligen säga de sakkunniga, att husfadern och den biträdande hemföreståndaren skola leda elevernas "etiska och fysiska fostran", men dels hava dessa båda först och främst sin krävande lärargärning, som nog torde komma att ta lejonparten även av deras från lektioner lediga tid, dels lär i alla händelser på husmoderns lott komma en speciell del av det uppfostrandet arbetet, om hon verkligen skall vara i en mors ställe.

Då de sakkunniga betona, att husmodern får en ansvarsfull och krävande uppgift, kan det inte annat än förvåna, hur föga denna uppskattning av henne kommer till synes i förslaget till avlöning. Hon skulle få en årslön av 2,000 kr. och ett rum med tillhörande alkov med värme och lyse samt fri kost under de omkring 10 månader, som hon tänkes vara upptagen av sitt arbete för skolhemmet. Hon skall sålunda själv bekosta sig vivre under två månader av året. Vidare säges, att hon ej åtminstone till en början skulle tillerkännas rätt till ålderstillägg och pension. För att säkerställa sig för ålderdomen måste hon således avsätta en icke obetydlig summa årligen.

Stå dessa avlöningsförmåner i rimlig proportion till hennes krävande uppgift att med en kokerskas och tre hembiträdens hjälp sköta ett hushåll på 37 à 47 personer och vara som en mor för 30 à 40 ungdomar? Redan för att kunna sköta den rent praktiska uppgiften fordras stor erfarenhet, duglighet och organisationsförmåga. Som husmodern ej skulle få påräkna ålderstillägg eller pension, så blir det också något ovisst över anställningen, som säkerligen kommer att avskräcka mången, som annars av ett varmt intresse för ett sådant kall skulle vilja åtaga sig den krävande befattningen. Kanske komma icke heller många lärare att vilja påtaga sig en husfaders ansvar för den ersättning, som föreslagits — "fri bostad med värme och lyse samt under terminen kost vid de inackorderade lärjungarnes bord till ett pris som ungefär motsvarar medelkostnaden av inköpspriset för skolhemmets matvaror för person och dag." Men husfadern har dock sin avlöning som lärare, då däremot husmodern skulle vara helt beroende av sin avlöning vid skolhemmet. Förvisso måste ledningen av skolhemmet vara mycket väl kvalificerad, om försöket med skolhem skall slå väl ut och om det skall bli icke blott ett inackorderingsställe utan, vad de sakkunniga också tänkt sig, ett hem, dit föräldrarna med förtroende kunna sända sina barn och där de få den fostran, som ett gott hem kan ge. I hög grad kommer det att bero på husmodern, om hemmet skall kunna fylla dessa anspråk. Det torde därför vara välbe-

tänkt att göra befattningen mera lockande genom en frikostigare avlöning och genom att ställa i utsikt inom en bestämd tid rätt till ålderstilllägg och pension.

I förslaget till reglemente för den lokalnämnd, som skulle utöva inseen- de över och hava ledningen av skolhemmet, har husmodern ej tilldelats beslutanderätt. Nämnden skulle bestå av rektor vid den skola, där eleverna i skolhemmet undervisas, såsom ordförande, en lärare vid samma läroverk, utsedd av kollegiet, skolläkaren och en av vederbörande kommun utsedd person. Husfadern, som också kan vara medlem av nämnden, samt husmodern skola närvara och hava rätt att delta i överläggningarna men ej i beslutet. Nämnden skall enligt förslaget bland annat anställa för skolhemmet behöflig personal och "bestämma grunderna för hushållets anordning och skötsel". Det synes som om husmodern själfallet borde ha medbeslutanderätt åtminstone i alla frågor, som falla inom det område av skolhemmets verksamhet som hon dock ensam representerar.

GERDA MARTIN.

Ett apropå till en diskussion.

Ungdomen och kvinnorörelsen var ämnet för den diskussion, som Stockholmskretsen av F. B. F. anordnade för en kort tid sedan. Där talades många kloka ord från den äldre generationen till en ungdom, som i mer än ett avseende verkade valhänt och handfallen — ifråga om åsikter, nämligen. Men det kunde förvåna, att inte ett av de sociala problemen, som nu för den unga generationen faktiskt hör till de allra mest brännande, alls togs upp, nämligen den sexuella frågan. "Inte har kvinnorörelsen något med den att göra", dekreterade eftertryckligt en ungdom, med f. ö. mycket oförvillad syn på verkligheten, privat för undertecknad. Vad har kvinnorörelsen då f. ö. alls att intressera sig för, kunde man lika gärna fråga.

Det är inte min mening att förneka vetenskap om kvinnorörelsens direkta eller indirekta arbete för denna frågas lösning, i undervisning och lösdriivarlag, etc. Inte heller att anklaga vederbörande för att icke ha diskuterat saken och vridit och vänt på problemen. Men när en diskussion som den ifrågavarande kommer till stånd, tydligen från de äldres sida i en känsla av att vara ur kontakt med den yngsta generationen, då tycker jag att man med något mer förståelse borde försöka analysera de yngstas hållning. Man kan inte komma

Nysilvrets kvalitetsmärke

Tillverkare:

Guldsmeds Aktiebolaget i Stockholm.

Ingen egen butik.

Våft fabrikt hos varje guldsmed.

ifrån det faktum, att den kvinnliga ungdomen av en viss åldersklass ställer sig likgiltig, otacksam, tveksam eller rent fientlig mot kvinnorörelsen. När den själv skall deklarerera sin ståndpunkt, finner man vaga och känslobetongade motiveringar, bakom vilka man dock kan skymta ett tämligen tydligt program: "erotiken är ändå det viktigaste i livet. Låtom oss därför odla det ideal, som vi tror är mest framgångsrikt på äktenskapsmarknaden." För alla är visst inte detta så klart medvetet. Det enda som är medvetet är en viss olust och kallsinnighet mot kvinnoidealet, som öppnat arbetsplatser där man vantrivs, och en obestämd förkärlek för det kvinnoideal man tror vara det gamla och "lyckliga". På allt detta svara de äldre och erfarna mer eller mindre föraktfullt antingen "80-tals-synpunkter och 40-talsideal" eller också "barnsjukdomar av erotisk karaktär, sånt går över".

Men är detta riktigt rättvist? Den ungdom, som ärligt och naivt med särdeles valhänt motivering eller ingen motivering alls vittnar om sitt hjärtas ledsnad vid alla de härligheter, som äldre generationer förskaffat den, den kan nog verka antikverad, ansvarslös, stryktäck, och okunnig dessutom för all del. Det är dock möjligen annat än bristande uppfostran och bristande erfarenhet eller endast suggestion från bekanta pojkar, som ligger bakom hela attityden. En så

påtagligt manifesterad olust uppkommer inte annars. Och man behöver inte vara psykoanalytiker för att ana, att den hund, som här ligger begraven, verkligen har något med den sexuella frågan att göra. Inte med den som i första hand kan tas upp i lagparagrafer och pekats på och predikas från taken, tyvärr. Utan den som verkligen existerar för var enda individ, kvinnlig eller manlig, i eller utanför kvinnorörelsen. Vill kvinnorörelsen nå den moderna ungdomen för att verkligen hjälpa den, så vore det väl rättast att erkänna, att erotiken är ett allvarligt problem, så allvarligt, att det inte ens är löjligt. Inte en gång när problemet uttalas av en jur. stud. i den formen, att hon helst vill verka som hustru och mor och inget mer. Den moderna, så ytterst självsäkra unga flickan av i dag behöver mer hjälp än hon vill låtsas om, hjälp, både till att se sina egna problem och att få sagda problem lösas. Hur — det vet väl ingen, det får framtiden utvisa.

Emellertid är det inget tvivel underkastat att nutidens ungdom — även om den saken var fördold för just de unga som diskuterade sin egen kvinnlighet diskussionskvällen — håller på att experimentera fram en ny könsmoral. Om den äldre generationen ville se och acceptera att det experimenterandet försiggår, utan att fördöma, men med en redlig önskan att hjälpa, så skulle kanske kom-

Överlämna vid dödsfall allt till

A.-B. Begravnings- och Sterbhusbyrå

Begravningar. Eldbegängelser. Genom särskild juridisk avd. boutredningar m. m. Juridiska råd och upplysningar kostnadsfritt till kunder. — Låga taxor. — Kontor och utställning: Borgaregatan 6, Stockholm, (invid Högalidsparken). Tel. Sö. 2722. Efter kl. 6 e. m. Äppelvikens 614.

mande generationer inte behöva betala fullt så dyra lärpengar som de annars sannolikt få. Tidevarvet skall ha en honör, för att ha talat när andra ha tegat. Och Eva Andéns blåboksförslag har satt en hel del diskussion i gång. Men detta är inte nog. Barnalstring, preventivmedel, fosterfördrivning — vem angår alla de problemen mer än ungdomen av i dag? Och hur mycket hjälp får den att fatta ståndpunkt? På de frågornas lösning hänger framtida arbetsglädje och livshåg för de flesta. Den i Upsala nyligen hållna diskussionen om fosterfördrivning visar, hur fruktansvärt allvarligt läget är. Men — "vad har kvinnorörelsen att göra med den sexuella frågan!" — Vad just fosterfördrivningen beträffar måste kvinnorna utifrån sitt eget medvetande söka sig till en egen ståndpunkt och bilda sig egen opinion, när kvinnan som undergått fosterfördrivning, trots allt, vanligen, efter vad läkare förklara, känner sig som en mördare.

Sexualproblemet är nutidens mest brännande, moral och sed ha här ingen normativ giltighet. Vill kvinnorörelsen göra något för att nå den moderna ungdomen, så är upplysningsverksamhet med kvinnosaken och dess historia som objekt inte det i första hand nödvändigaste. Det nöd-

vändigaste är, att den äldre generationen tillsammans med den yngre söker en lösning på den djupast individuella och därför djupast sociala fråga som f. n. är aktuell. (Samma fråga var aktuell för den äldre generationen också, men på annat sätt. Det är bara småbarn, som tror, att den äldre kvinnosakens ideal var massor av ogifta, kvinnliga civilministrar, docenter och präster.)

Det är svårt att komma med praktiska förslag. Men kunde inte de olika kretsarna först och främst studera läget i den mån detta låter sig göra genom att ta upp till studium först ämnet "ungdomen och den sexuella frågan", utan förutfattad mening om det resultat man borde få ur samhällelig och sedlig synpunkt. Det finns säkerligen på det kapitlet mer samvetsnöd och oro, mer "lösaktighet" också för all del, än de flesta skyddade "borgerliga" kretsar har en aning om. Men om man accepterade läget som nödläge och gemensamt sökte en lösning, skulle med det enda steget en god del av klyftan mellan generationerna vara överbyggd. Här, som överallt, gäller det, att det viktigaste är att en sak flyttas fram i dagsljuset; sen kommer synpunkterna av sig själva.

ANITA NATHORST.

Välgjorda
billiga

OTTOMANER

en bädd 45:—
2 bädd. 85:—

Ottomankuddar 4:—, Pölar 3:—, Bäddchäslonger 38:—, Bäddfåtöljer 60:—, Madrasser 7:—, Duchateller 35:—, Furumöbler, Linneskåp 35:—, Salstolar, ek. 16:—, Bord 60:—, Stoppmateriel m. m. Beställningar. Reparationer. Begär katalog.

Tel. Söder 7 66.

Danielsson, Metaregatan 6.

Stockholm.

De nya döttrarna och andra "nya" — eller inte nya.

Man väntar på den "nya" kvinnans spegling i modern skönlitteratur. Några bilder ha tidigare skymtat men diffusa och med ringa prägel av trovärdighet. Kanske är hon inte färdig för kameran. Den benådade diktarkonstnären kunde dock tänkas äga trollfilmen som fångade en av honom själv frammanad syntetisk gestalt.

Medan vi avvakta detta få vi ta vara på de glimtar som nu allt oftare varsla om hennes framträdande. Vera von Kræmers *De nya döttrarna* hör påtagligt den nya tiden till. De där flickorna kunde man råka på litet varstans; även "i de bästa familjer" är de numera möjliga. Det är också i en familj av det slaget som de höra hemma. Varken mamman eller pappan är glad åt hur de artar sig, de två yngre — den äldsta gifter sig så konventionellt önskvärt som möjligt, alldeles gammaldags, fast det förstås blir skilsmässa inom kort —, men de för tiden lämpade föräldrarna vet att intet vinnas genom att ställa till bråk. Och de två "nya" döttrarna klarar trots ganska vanskliga situationer sitt. Ett ungt jour-

Vera von Kræmer: De nya döttrarna. Hugo Gebers förlag.

Elin Bohlins Blenda. Roman. Albert Bonniers förlag.

Ulla Bjerne: Lidelser. Roman. Albert Bonniers förlag.

Elswig Thunberg: En ung kvinna och världen. Roman. Hugo Gebers förlag.

nalistpars äktenskap och arbete är ännu en fas av "nytt" liv, skildrat med samma fräscha färger och goda iakttagande som i övrigt kännetecknar boken.

Vera von Kræmer har intelligens, skrivskicklighet och hjärta, det räcker en bit. Boken är rolig.

Elin Bohlins *Blenda* är självförsörjande och har slukats av postverket. Den med säker psykologi gjorda skildringen av hur den lilla lantliga trädgårdsmästaredottern kommit att genom egen bestämd vilja hamna i denna art av självförsörjning hör till Elin Bohlins mest lyckade. "Postens" luft och miljö må känna värdesätta, under alla förhållanden har förf. lyckats att få dem förefalla trovärdiga — och således har hon lyckats med det också. Sedan kommer erotikhistorien! Den synes i liknande form fullkomligt oundviklig i boken om tidens kvinna. Den är absolut ooriginell och så gott som alldeles oindividuell. Klichén finns färdig. "Arbetet" fyller inte den självförsörjandes liv, det blir den sugande otillfredsställda längtan efter "mannen", och naturligtvis är alltid mannen tillfinnandes i det psykologiskt rätta ögonblicket. Sedan är det några veckors, kanske till och med några månaders rus och salighet, och därefter det vanliga uppvaknandet — "mannen" avdunstad och barnet som

TWILFIT

Nybrog. 11 — Tel. 75854 — Stockholm

Stockholms största specialaffär i
KORSETTER, CORSELETTER, UNDER-
KLÄDER, STRUMPOR OCH
HANDSKAR.

kommer. Hos Blenda bor det emellertid respekt för barnet och ansvarskänsla för det, så hon klarar upp det hela för sin räkning vad det lider. Men var ligger nödvändigheten av den eviga upprepningen av den stereotypa historien?

I övrigt är Elin Bohlin en god och säker skildrarinna, som har ett stadigt grepp om läsarens intresse.

Ulla Bjerne är produktiv och även skicklig — på det yttre sätt, som så många nu är det — i att göra böcker. *Lidelser* har ett flammande rött omslag och innanför detsamma en "ny" ung kvinna, likaledes flammande av lidelse. Var det nödvändigt att göra ett så smaklöst val av föremålet för hennes passion? Eller rättare uttryckt av föremålets yttre inställning till flickan? Den slutliga konflikten kunde förf., rutinerad roman-kompositör som hon är, tvivelsutan fått fram i fullt önskvärd skärpa utan att bruka incestmotivet, ty så kan man dock närmast beteckna uppläggningsen av konfliktläget, om än ej reellt existerande som sådant för de berörda personerna.

Naturligtvis är det förf:s sak att välja sitt ämne, här kan blott den goda smaken ifrågasättas.

Elswig Thunbergs bok verkar förbryllande så till vida att man varken i fråga om skrivsättet eller den unga kvinnan, som spekulerar över sig själv och världen, har någon känsla av samhörighet med denna sista tid. Vad det första beträffar är anmärkningen ej av smickrande slag, ty ge-

nerellt taget måste erkännas att stilbehandlingen hos våra yngre författare är vida säkrare och skickligare än vi tidigare varit vana vid; det kan nästan sägas att vi börjat närma oss danskarnas kända virtuositet. Av detta har Elswig Thunberg inte ett spår; virtuositet — konstnärlighet kan på intet sätt räknas med — är henne för visso främmande. Med avseende på det senare behöver anmärkningen naturligtvis i och för sig inte vara något förringande.

Renée i *En ung kvinna och världen* är sannerligen av annat slag än de nu förekommande "nya" flickorna. Det blir sedan en smaksak hur road man är att följa med henne i hennes spekulationer över världen och i hennes utveckling. Det är en solid karaktärsstudie som ges i denna bok. Att förf. låter Renée på sista sidorna dementera sitt eget egentliga jag är hennes sak, hur det skall gå Renée sedan får läsaren ta sig en funderare över. Hon kan ju inte laga mat!

ELLEN KLEMAN.

Ett tillägg.

Fru von Sneidern har anhållit om nedanstående Tillägg till tillägget (se decemberhäftet).

Betyget var icke att styrelsen handlat fullt korrekt men väl: att styrelsen handlat formellt fullt korrekt.

J. VON SNEIDERN.

När Ni går till posten, går Ni även till Postsparbanken, landets största o. säkraste sparkassa

Samma sparbanksbok gäller över hela landet. Direkta uttag av intill 300 kr. Räkna 3 $\frac{1}{2}$ %

MAZETTI ÖGON-CACAO

DELIKAT KRAFTIG HÄLSOSAM
ATGÅR ENDAST FÖR CIRKA TVÅ ÖRE TILL EN KOPP

Fredrika- Bremer-Förbundets sjuksköterskebyråer

*i Stockholm, Smålandsgatan 20.
Tel. 68 98.*

*i Göteborg, Vasa Kyrkogata 5.
Tel. 61 87.*

i Umeå, Lasarettet.

*i Linköping, Nygatan 42. Tel.
8 06.*

*i Jönköping, Stiftelsen Anna
Kjellbergs Minne. Telefon
21 37.*

Byråerna mottaga sjukbud hela
dagarna, pr telefon även natte-
tid.

ADAMSSONS

hörlurar i ett flertal olika utföranden,
illustrerade i vår nya Varukatalog
n:r 47, som erhålles gratis.
Bästa Rådgivare vid köp av alla
slags sjukvårdsartiklar, Åderbräck-
strumpor, Elektr. värmekompres-
ser, Apparater för kroppshygien,
Gördlar, Urinbehållare för båda
könen, natt- ell. dagbruk.

A.-B. Nils Adamssons Sjukvårdsaffär.
Jakobsgatan 22. Stockholm 1.

**Svenska Eldbegängelseföreningens
Expedition**

Stockholms Eldbegängelsebyrå

Sveavägen 25, Stockholm.

Öppen 10—4. Lördagar och Helgdags-
aftnar 10—2. Tel. Norr 22 00 för
eldbegängelser, norr 22 80 för med-
lemsanmälningar. Begravningsförsäk-
ring. Urnor. Kolumbarienischer.

Målarateljern

Munkbrogatan 8, Stockholm.

Tel. N. 30 20.

*Målade
Scharar.*

REYMERSHOLMS KRONOLJA

**TILL BAKNING, SALLAD,
STEKNING och FLOTTYRKOKNING**

Tandläkare med. kand.
M. Hellichius-Dufwa
Sturebadet. Kostnadsfri rådfrågning.
FÖRMÄNLIGASTE PRISER.
Mottagning el. överensk. Tel. Ö. 3 25.

**Kurs i massage, sjukgymnastik
och andra fysikaliska behandlingsmetoder**
Uppsvenska Gymnastiska Institutet
Schéelegatan 2. K. 79 89. Stockholm.
PROSPEKT PÅ BEGÄRAN.

Fredrika-Bremer-Förbundets

lanthushållningsseminarium å Rimforsa i Östergötland.

Ny kurs börjar den 1 okt. varje år.

*Ansökan insändes före
en 15 juni under adress:*

**Lanthushållningsseminariet,
Rimforsa.**

Trädgårdsintresserade kvinnor torde beakta kurserna vid

Fredrika - Bremer - Förbundets

Trädgårdsskola

Apelryd,

Båstad.

1. Årskurs, som börjar den 1/3.
2. Sommarkurs 1/5—1/9.
3. Feriekurs 15/6—15/8.

Extra elever antagas vid varje tidpunkt.

Stipendier finnas för årskurs-elever.

Begär fullst. prospekt hos föreståndaren, adr. *Båstad.*

Fredrika Bremer bland lösdriverskorna.

Trenne namn sätter man gärna vid sidan av Fredrika Bremer i förbindelse med 1850-talets kristligt betonade välgörenhetsarbete, Maria Cederschiöld, diakonissanstaltens första föreståndarinna, Betty Ehrenborg, sedermera friherrinnan Posse, mest känd genom sina enkla och melodiosa andliga sånger, samt Mathilda Foy, dotter av engelska generalkonsuln i Stockholm samt hans svenskfödda maka, även hon på sin tid uppskattad för sina inom en viss läsekrets mycket spridda småskrifter av religiöst innehåll.

Det är miss Foy vi ha att tacka för en berättelse om hennes egna och hennes medsysstrars besök i huvudstadens kvinnliga fängelser, en skildring skriven på engelska och troligen avsedd för någon engelsk publikation, ehuru av allt att döma aldrig använd för detta ändamål, ej heller hittills offentliggjord i Sverige.

Då ämnet på visst sätt kan sägas tangera den numera så aktuella frågan om tillgodogörande av den kvinnliga sakkunskapen i vad som rör behandlingen av "de laglösa" kvinnornas klass, är det icke ur vägen, synes det mig, att meddela ett utdrag av miss Foys berättelse. På samma gång den, som sagt, utgör ett slags apropå för dagen, är den som tidsbild och som en liten episod ur Fredrika Bremers liv nog så betecknande.

*

För att förbereda sig till sitt viktiga kall som föreståndarinna för den

svenska diakonissanstalten, vilken stod på väg att öppna sina portar, hade fröken Cederschiöld begivit sig till Kaiserswerth, hela rörelsens moderskola. Under ett års vistelse därstädes hade hon lärt känna olika grenar av diakonissornas arbetsfält, av vilka det som förlagts inom fängelserna och vad som utträttats för dessas olyckliga invånare särskilt intresserat henne.

Återkommen till Stockholm och installerad i sitt ämbete, dröjde det ej länge innan fröken C., med den energi som var henne egen, sökte skaffa sig tillträde till någon av huvudstadens kvinnliga straffanstalter för att där tillämpa sina i Kaiserswerth vunna erfarenheter. Att erhålla tillstånd av fångvårdsstyrelsens d. v. chef, von Troil, visste hon vara förgäves, då denne herre på det bestämdaste satte sig emot all "kvinnlig inblandning" som det hette. Hon vände sig därför med sin ansökan till greve Liljencrantz, landshövding i Stockholms län, och detta med större framgång. Hon erhöll verkligen den begärda tillåtelsen att besöka Stockholms rannsakningshäkte för att med bön, bibelläsning och uppbyggligt tal söka bringa tröst till de under rannsaking stående kvinnorna och om möjligt inverka på dem till det bättre. Isen var således bruten. Från nu av hade den kvinnliga missionsverksamheten inom våra fängelser tagit sin början.

"En dag", berättar miss Foy, "gjor-

Den omtänksamma husmodern vänder sig alltid till Lunda Tvättinrättning
 Garanteras ett förstklassigt arbete. — Kläderna försäkrade under tvättningen.
 — — — — — Telefon Drottningholm 20 och 190. — — — — —

de jag för ro skull Maria Cederschiöld sällskap vid hennes besök. Men jag kände tydligt, att arbetet bland fångarna varken överensstämde med min böjelse eller min förmåga. Jag beundrade Maria för hennes nit, men att efterlikna henne eller söka gå i hennes fotspår, ingick ej i min tankegång. Då får jag en dag besök av min väninna. Halvt road, halvt förargad berättar hon, att fängelsepredikanten kört ut henne. Han behövde inte någon kvinnlig assistent, påstod han.

— Vad gjorde du då, frågade jag.

— Jo, svarade hon småskrattande, jag sade ingenting förrän jag kommit till dörren, då vände jag mig om och yttrade helt lugnt: 'Adjö, herr pastor, jag kommer snart igen.'

Ifrågavarande präst var anställd som själasörjare såväl i detta fängelse som i det stora korrektionshuset, och vem som helst kan förstå att det inte är möjligt att taga vård om cirka 400 mänskliga varelsers själar, hur brinnande ens nit för Guds sak och ens människokärlek än må vara.

Emellertid stod den 'kvinnlige assistenten' vid sina ord. Hon fortfor med sina besök utan att låta prästens arga miner och hans övervakande av varje hennes ord sig det minsta bekomma. Hon visste, att han av respekt för greve Liljencrantz ej vågade öppet protestera.

Så gick vintern. Med våren hade jag beslutat bege mig till England för att där vistas en längre tid. Jag stod just mitt uppe i min packning, då jag

en afton erhöll en biljett från fröken C. Hon sade sig ej må väl, varöver hon var mycket ledsen, emedan hon ej kunde besöka en kvinnlig fånge, som befann sig i stor själanöd. Det var en helt ung flicka, anklagad för barnamord och dömd att dagen därpå överföras till korrektionshuset. Kunde jag ej gå till henne i stället?

Jag måste nämna, att när greve L. utfärdat tillåtelsen för fröken C., hade han oombedd bifogat mitt namn. Antagligen menade han det vara mindre sårande för fängelsepastorn om tillståndet innefattade namnet på tvenne damer, ej endast det som var honom så synnerligen misshagligt.

Så ytterst olägligt det än var mig att avbryta min packning och förberedelserna till min resa, kunde jag inte låta en sådan direkt kallelse förbli ohörd. Jag stoppade i fickan en liten skrift, som jag trodde vara särskilt lämpad för den stackars varelses själstillstånd, som jag skulle besöka, och begav mig iväg.

Jag blev genast insläppt, då fängelsepersonalen kände mig och visste av mitt bemyndigande, men jag lade märke till en viss satirisk min hos fängsväktaren, då han öppnade cellen, där den jag sökte befann sig. Efter några inledande ord med förklaring varför jag kommit i stället för fröken C., började jag tala till den unga barnamörderskan om hennes brott och om det nådebudskap som Herren bringar till varje syndare, vartill hon lyssnade med synbar lättnad. Därpå tog jag fram den lilla skrift jag med-

Tandläkare ERIK LINDBLAD

Sveavägen 102, 2 tr. (Hiss). STOCKHOLM

Mottagning efter överenskommelse pr telefon 81980.

fört och läste därur några valda stycken.

Vi sutto där helt fridfullt tillsammans, jag läsande, hon följande som det tycktes läsningen med stor andakt, då fängelsetystnaden plötsligt avbröts av slamrande med nycklar och häftiga röster utanför. Dörren till cellen rycktes upp och på tröskeln visade sig en kortväxt man med av vrede förvridna anletsdrag. 'Pastorn', var min första tanke. Bakom honom syntes fångvaktaren, tydligen väntande sig att få roligt. Den stackars fången, skrämmd av denna plötsliga uppenbarelse och de högljudda rösterna, brast i hysterisk gråt. Var och en som känner till det nervösa tillståndet hos de kvinnor som för första gången dömts till fängelsestraff förvånar detta icke, även en människa med stark fysik och det bästa samvete skulle blivit förskräckt av den lille mannens rasande min och vilda åtbörder.

När han fick syn på mig, blev han stående med gapande mun. Han hade väntat att få se sin gamla antagonist fröken C. och fann en vilt främmande människa.

— Vem är ni, stammade han.

— Jag är mamsell Foy, svarade jag, och jag har av greve Liljencrantz erhållit tillåtelse att besöka detta fängelse.

— Greve Liljencrantz har ingen rättighet att ge en sådan tillåtelse utan att höra mig, och jag ber er säga fröken C. och själv lägga på minnet,

att jag inte tål någon inblandning i min ämbetsutövning.

Varpå han överhopade mig med så många hälsningar till fröken C. att jag slutligen avbröt honom med orden:

— Jag ber om ursäkt, men jag kan verkligen ej lova att komma ihåg hälften av det ni redan bett mig säga henne.

— Jaså, hånlog han, säg henne då, att hon inte behöver komma igen — och inte ni heller — tilläggande med en menande gest på fången: Se, vad ni har ställt till. Hon är ju alldeles ifrån sig.

Flickan, som icke hunnit hämta sig från sin förskräckelse, fortfor att gråta. Jag brydde mig inte om att säga, att det inte var underligt att hennes nerver fått en chock, utan yttrade endast:

— Fröken C. får svara för sig själv; vad mina besök beträffar, kommer jag ej att besvara er med dem vidare, då jag reser till England om fredag.

Varpå jag lämnade cellen, endast bevärdigande herr pastorn med en stel bugning i förbigående.

Vid hemkomsten fann jag Fredrika Bremer väntande på mig. Hon ville be mig besöka några av hennes vänner i England för att till dem framföra hennes hälsningar. Jag berättade mitt äventyr i fängelset, vilket nu, sedan den första förargelsen lagt sig, syntes mig uteslutande komiskt. Icke så Fredrika. Hon blev

HUSMODERNS
Tvättinrättning

Motto:
Allt till kundens bästa.

SCHÉELEGATAN 13. Tel. Kungsh 9499

Specialité: Tvätt och torkning. Exp. endast 2 à 3 dagar

Garanteras: Inga frätande tvättmedel. Extra fin mangling.

Snabbt utförande.

Billiga priser.

högeligen förbittrad över vad hon fick höra.

— Detta kommer att få ett efterspel, utropade hon. Han skall få sota för sin oförskämhet.

Sagt och gjort. Redan följande dag begärde hon och erhöll audiens hos drottning Josefina, vilkens öra, alltid öppet för all nöd, med största uppmärksamhet lyssnade till Fredrikas berättelse.

— Jag skall tala med kungen, var hennes svar.

Med kännedom om Oskar I:s varma intresse för fångarnas sak och hans outtröttliga nit för fångvårdens förbättring i vårt land, visste vi nu att vår angelägenhet befann sig i goda händer."

Kort efter denna händelse lämnade Mathilda Foy Sverige. Hennes vistelse i England blev opåräknat lång. Därunder hade hon, tack vare sina förbindelser inom de socialt verksamma frireligiösa kretsarna, rikliga tillfällen att studera det storartade välgörenhetsarbete som därinom utfördes, ej minst lekmannamissionen inom fängelserna, som igångsatts på Elisabeth Frys initiativ. När hon efter nära ett par års bortovaro återvände till hemlandet, medförde hon jämte de rika erfarenheter hon förvärvat sig inom olika filantropiska områden en särskild skrivelse till kung Oskar från hennes vänner bland Londonfängelsernas kvinnliga besökare. Dessa vädjade på ett varmhjärtat sätt till hans kungliga inflytande för genomförandet inom de svenska kvinnofängelserna av en reform som

inom de engelska visat sig så välsignelsebringande.

*

"Jag hade knappast", fortsätter Mathilda Foy sin berättelse, "satt min fot på svensk jord, förrän hela min tid, mina krafter och min förmåga togos i anspråk för det i Stockholm pågående nödhjälpsarbetet. En svår koleraepidemi hade sommaren och hösten 1853 hemsökt huvudstaden. Omkring 700 barn hade därunder blivit föräldralösa; Fredrika Bremer, ömmande för dessa övergivna små, hade satt igång en livlig hjälporganisation, för vilken hon mobiliserat medhjälperskor inom de mer burgna klasserna. Skyddsföreningar, som skulle bispringa de nödlidande, bildades i alla stadsdelar.

Men för sina 'kolerabarn' glömde ej Fredrika fångarna. De engelska kvinnornas exempel verkade stimulerande. En dag kallade hon mig och Maria Cederschiöld till sig. Hon ville låta oss få del av en underdånig böneskrift, ställd till kung Oskar, vari tillstånd begärdes för kristligt sinnade kvinnor att besöka kvinnofängelserna i olika delar av landet. Hon motiverade sin anhållan med att framdraga Englands och andra länders föredöme. Det var bland det bästa hon någonsin skrivit, varmt, sansat, sakrikt, allt vad man kunde önska.

— Vill ni båda teckna edra namn inunder, frågade Fredrika.

Vi samtyckte med glädje. Petitionen innehöll ju endast en begäran att kvinnor skulle äga rätt att besöka fängelserna, petitionärerna förbehöl-

---

Fru Eva Hårleman, Specialist i vefenskaplig skönfjetsvård
 Parafininjektioner. Modern ansiktsbehandling, Plasiska operationer utföras av kirurgen Dr: Kapp,
 Steinack-Kapps injektioner, diätteri o. massage för klana personer.
 Drottninggatan 81 A, Stockholm. 11-5 Tel. Norr 3441.

lo sig ej denna rätt för sig själva. Jag hyste därför ingen betänklighet att foga mitt namn till de båda andras.

Som en roande illustration till Fredrika Bremers okunnighet i vad som hör till formerna kan här nämnas, att när hon efteråt gjorde en kopia av böneskriften ditsatte hon ej endast våra och Betty Ehrenborgs namn med sin egen stil, utan även ett par andra damers, som troligen aldrig hört talas om saken. När skrivelsen förelades statsråden, uttryckte dessa också sin förvåning över att namnteckningarna voro skrivna med samma stil. Men de togo saken humoristiskt. Fredrika Bremers person var alltför aktad, hennes naivitet i praktiska ting för väl känd för att hon skulle bli skyld för namnförfalskning.

Så gick en tid. Då får jag en dag besök av Maria Cederschiöld.

— Mathilda, utropar hon knappt kommen inom dörren, halvt skrattande, halvt gråtande, vår petition är bifallen! Om söndag måste vi börja vårt arbete i korrektionsfängelset!

Jag trodde ej mina öron. Men vad hon sade var sant. Trots ett par av statsrådets avstyrkande hade kungen bifallit skrivelsen. Hon berättade vidare, att generaldirektören von Troil, som varit fängelsebesökens bestämde motståndare, just i dagarna inlämnat sin avskedsansökan. Till dess en ny chef hunne tillsättas för fängvården, hade en baron Cederschiöld, släktinge till Maria, förordnats att förestå ämbetet. Denne hade underrettat henne om, att nu var det ingenting som hindrade att vi genast kun-

de börja med vår 'söndagsskola' bland fångarna, som de kallade det.

— Jag inser att du måste gå dit, yttrade jag sedan jag hämtat mig från min förvåning.

— Och du med. Tillståndet gäller speciellt mamsell Bremer, fröken Ehrenborg, dig och mig.

Och jag som aldrig önskat taga en aktiv del i arbetet! Men vad var att göra? Alla invändningar voro förgäves. Jag måste foga mig, då min vägran kunde stänga dörren för de andra, ehuru jag ej hade en aning om hur jag skulle bära mig åt.

Punktligt vid den utsatta tiden infunno vi oss följande söndag i fängelsedirektörens eleganta förmak, hörande till hans privata våning. Utom direktören själv, en herre med något grova drag och militärisk hållning, samt fängelsepastorn, blek av återhållen vrede, hade å ämbetets vägnar t. f. chefen för fångvårdsstyrelsen, Marias kusin baron C., och ekleciastikministern Reuterdahl, sedermera ärkebiskopen, kommit tillstädes.

Den senare öppnade sammankomsten med att tillkännagiva, att konungen och statsrådet beslutat ge damer tillåtelse att besöka de kvinnliga fångarna för att söka inverka på deras moraliska tillstånd och hoppades han, vändande sig till fängelsedirektören, att de skola bemötas med aktning och välvilja, varpå denne svarade med en stum bugning. Icke så prästen. Så snart statsrådet slutat bröt han ut i en ström av anklagelser mot oss, bland annat framkastade han tvivel på att våra lärdomar komme att överensstämma med den rena luther-

WONDERMIST

överträffas icke av något annat medel vid rengöring och polering av möbler.

ska läran, ja, hans tillvitelser blevo så våldsamma, att statsrådet måste avbryta honom med orden:

— Tig! Detta går för långt. Ni är skyldig be dessa damer om ursäkt.

Då inskred Fredrika Bremer. Alltid kärleksfull och försonlig steg hon fram och räckte som ett försonings-tecken sin hand åt pastorn. Han bugade sig djupt, försäkrande att hon aldrig gjort något som väckt hans misstankar, mot henne hade han ej alls hyst någon illvilja.

— Mathilda, sade Fredrika vänd till mig, skåka hand med pastorn.

Jag gjorde så, men jag är säker på att hans känslor gentemot mig voro långt ifrån välvilliga.

Efter detta lilla intermezzo tog baron C. till orda. Han underrättade oss om att vi på förhand måste bestämma vilken avdelning var och en av oss ville besöka. Det fanns tre sådana inom fängelset, en för barnamörderskor, en för tjuvar, dit mordbrännerskor hörde, och en för lösdri-verskor. Kvinnorna hade på förhand blivit underrättade om att damer utifrån staden skulle komma för att tala till dem, men de ägde full frihet att deltaga eller ej i deras undervisning. Till varje avdelning hörde tvenne salar, de som ej ville vara med kunde uppehålla sig i den andra salen. Vaktkvinnorna hade fått order att iordningställa allt till vårt mottagande, vi hade bara att till dem uttrycka våra önsknigar.

Det blev genast bestämt att fröken Ehrenborg skulle övertaga lösdriver-skorna, fröken Cederschiöld tjuvarna, under, det att jag fick barnamörderskorna på min lott, en mycket talrik klass i varje svenskt fängelse, men även den tacksammaste. Fredrika Bremer önskade ej övertaga någon viss sal. Hon ville blott förbehålla sig att komma och gå efter behag för att kunna vara dem till hjälp, som uttjänt sitt fängelsestraff. Nu ville hon blott tala till fångarna i de olika salarna.

Hon gjorde så. I sitt hjärtas överströmmande godhet kallade hon dem 'mina olyckliga systrar', vi voro komna, menade hon, för att visa dem vårt deltagande och om möjligt upprätta dem ur den sorgliga belägenhet, vari de sjunkit, en lott som utan Guds barmhärtighet kanske varit vår egen. Detta lilla tal upprepades i de olika salarna och framkallade snyftningar och tårar.

Början hade skett med lösdriver-skorna, där lämnade vi fröken Ehrenborg, hos vilken några av herrarna stannade för att höra på. Sedan fortsatte vi till barnamörderskorna, till vilka jag var ålagd att tala. Jag höjde inom mig en bön till den Högste om styrka och hjälp och började min undervisning, ehuru jag var så nervös att jag knappt visste vad jag sade. Först lät jag mina elever läsa ett kapitel ur bibeln, varpå jag gav några förklaringar, allt under herrarnas närvaro — pastorns

Ernst Mattssons *Snörmakeri & Bandfabriks-*
Aktiebolag - Stockholm

Kontor och Fabriker: 33 Arbetargåtan. Tel. R. 320 96, R. 81 89.
Försäljningslokal: 52 Klarabergsgatan. Tel. 137 96, Norr 196 96, - Affären grundad 1833.

inberäknad. De stannade dock ej länge, utan fortsatte ronden för att släppa in fröken Cederschiöld till tjuvarna.

Sedan jag lämnats ensam med fångarna undergingo mina känslor en stor förvandling. Jag var glad att ha blivit av med herrar åhörare, men kände det kusligt att befinna mig ensam bland 120 barnamörderskor. Åsynen av alla dessa kvinnor i sina vita buldanskänningar hade något gripande men på samma gång avskräckande med sig. Hittills hade jag endast varit upptagen av tanken på hur jag skulle h a n d l a, icke på vad jag skulle k ä n n a. Det var därför med obeskrivlig lättnad som jag, efter att ha passerat den smala korridor, som ledde till denna avdelning av fängelset, åter befann mig i direktörens förmak, där jag sammanträffade med mina vänner.

Nästa söndag kl. 2 möttes vi åter utanför fängelseporten och blevo genast insläppta. Efterhand blev det arbete, vari jag mot min vilja blivit inkastad, mig allt kärare. Jag såg att mina besök icke voro ovälkomna för dessa olyckliga varelser. De syntes glada då jag kom och försökte visa mig vänlighet. Vad som dock tyngde på mitt sinne var känslan av min ovärdighet. Trots det varma intresse jag hyste för uppgiften, visste jag att mycket fattades mig. Så var det hos mig en stor brist att jag inte kunde sjunga. Jag såg nämligen med fröken Ehrenborg som exempel hur mycket man kunde uträtta med musi-

ken som medium. De kvinnor, som undervisades av henne, hämtade synbarligen den största välsignelse av hennes älskliga sånger. Orden voro så förträffliga, melodierna så sångbara, att de med lätthet lärde dem utantill, och på så vis kommo deras sinnen under musikens förmildrande inflytande.

Fröken Cederschiöld led av samma brist som jag. Hon kunde ej heller sjunga. Vi överenskommo därför att utbedja oss fängelsedirektörens tillstånd att medtaga någon med sångröst begåvad besökare. Tillåtelsen gavs med största beredvillighet. Jag valde till min följeslagerska fröken Sigrid Rappe, en ung musikalisk flicka, som hyste ett varmt intresse för fångarna. De fästade sig också genast varmt vid henne, deras ansikten lyst upp då hennes mjuka, välklingande stämma tonade genom salen och de försökte efter bästa förmåga falla in i sången.

Metoden vid vår söndagsskoleundervisning var, som jag tror, ungefär densamma i alla avdelningarna. Kl. 2 varje söndag möttes vi på den stora fyrkantiga fängelsegården, varifrån vi begåvo oss var och en till sin sal. Det logement, som blivit mig anvisat, var ett stort, ganska trevligt rum med sängar utefter väggarna och bord här och där. I övre ändan av salen var ett bord placerat samt stolar för mig och fröken Rappe. De fångar, som önskade delta i undervisningen, togo sina pallar och grupperade sig i vår närhet. Det stora

Perstow's
TE L. 539. 8226. 5619.
 Malmö.

Siden- & Manufakturaffär
 Största urval nyheter

tilloppet av deltagarinnor hade väl så småningom avtagit, men vi hade alltjämt en ganska god klass. Omkring 14—15 kvinnor kommo ända fram till bordet, andra sutto på ett litet avstånd, andra åter stodo som åhörare runt omkring rummet, somliga sysselsatta med handarbete. Ty egendomligt nog var söndagsarbete icke blott tillåtet, utan det belönades med extra premier. — Vad skola de ta sig till, menade herrarna, ha de ingenting att göra, hitta de bara på ofog. Vi försökte gendriva påståendet med att framhålla nyttan av ett bibliotek. Långt senare vann vårt förslag, efter vad jag hörde, anklång. Ett bibliotek inrättades som lär mycket anlitats.

Efter en kort bön brukade jag ge min söndagsklass ett par psalmverser, som de kände från kyrkan, att sjunga. Sedan läste vi tillsammans ett kapitel ur bibeln, de fingo göra frågor, som jag besvarade, med så mycket som möjligt hänvisning till bibelordet. Efter bibelläsningen fingo de sjunga en eller två sånger av dem de redan kunde, och vanligen lät fröken Rappe dem lära någon ny. När sången slutat, slog de sig ned för att höra läsas ur någon bok eller lyssna till min berättelse med exempel ur kristligt liv, sådana jag själv bevittnat eller hört beskrivas. Med en kort bön och välsignelsen avslutades söndagsskolan. Klockan var då fyra, den för oss utsatta tiden.

Med sommarens inträde avbröts våra besök. Vi skingrades åt olika håll. Men hösten samlade oss åter i

huvudstaden, med undantag av fröken Ehrenborg, som lämnat Stockholm på några månader. Nu övertog Fredrika Bremer hennes plats bland lösdriverskorna eller de försvarslösa, som de också kallades. Att hon fann sig väl bland dem visar följande yttrande:

— Vet du, Mathilda, sade hon en dag till mig, jag är mycket hellre tillsammans med dem än med dina fångar och Maria Cederschiölds tjuvar. Jag har större sympati för lösdriverskorna än för några andra, och hade det inte varit för min uppfostran och samhällsställning, hade jag kanske hört till deras anhang. Jag tror inte att jag skulle ha mördat mina barn eller någon annan människa, ej heller skulle jag stulit, det synes mig så lumpet. Men springa omkring på gatorna och skråla och gråla, dricka mig full, nyttja fula ord och okväda polisen, se det hade varit något i min väg. Det hade jag tyckt vara roligt!

Alltså intog Fredrika Betty Ehrenborgs plats bland lösdriverskorna och de blevo snart de allra bästa vänner. Hon brukade läsa för dem ur Fjellstedts Bibelvännen, en förträfflig skrift, spridd över hela landet. En gång råkade hon emellertid i delo med ordningsmakten inom fängelset. Hon hade läst högt ur Onkel Toms stuga på en söndag! Fängelsedirektören blev alldeles rasande. — Kan man tänka sig ett sådant vanhelgande! Läsa en roman för fångarna på en söndag! Det skulle aldrig ha hänt fröken Cederschiöld

med ordningsmakten inom fängelset. eller mamsell Foy!

Jag misstänker att det låg något annat inunder. Fredrika hade klagat på det bröd, som gavs åt fångarna. Det skulle hon nu få sota för, och därav härrörde troligen herrarnas hastigt påkomna religiösa nit."

*

"Den tid var nu kommen, då fångvårdsstyrelsens officiella berättelse skulle framläggas. Stor blev vår förvåning, då vi fingo läsa att direktionen för korrektionshuset givit våra besök det bästa vitsord. Alltsedan dessa börjat hade man konstaterat en märkbar förbättring i fångarnas uppförande; det vore därför önskvärt att flera besökare följde exempel.

Detta erkännande blev snart bekant, och det var förunderligt att se den förändring som några månader av stilla verksamhet åstadkommit i den allmänna opinionen. I stället för att som i början peka finger åt oss såväl offentligt som enskilt, i all synnerhet från skandalpressens sida, hade vi blivit föremål för välviligt intresse och framhöllos som efterföljansvärda exempel.

Uppmuntran utifrån fattades oss ej heller. Så hörde jag från mina engelska vänner att den skrivelse jag medfört till kung Oskar hade haft god verkan. Kungen hade därpå svarat i ett egenhändigt, ytterst vänligt brev, vari han uttryckte sin tillfreds-

ställelse över att kristligt sinnade kvinnor i hans land upptagit Elisabeth Frys verksamhet inom de kvinnliga fängelserna.

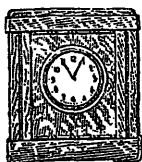
Sommaren 1856 begav jag mig åter till England. Vid min återkomst hösten 1857 fann jag allt vid det gamla. Varje avdelning hade sina regelbundna besökare. Men i ett avseende var det ej sig likt. Lösdriverskorna stodo lottlösa. Med dem ville man ogärna ha något att skaffa. Ty deras vän fanns ej längre i Stockholm. Fredrika Bremer hade begivit sig ut på sin långfärd i främmande länder.

Hennes bortovaro beklagades allmänt. Hennes 'systrar' bland de laglösa hade blivit så förtjusta i henne. Vare sig det kom av Fredrikas påstådda samhörighet med dem eller en viss poetisk fläkt som omgav hennes person och tal, vilket tilltalade dessa obalancerade varelsers fantasi, nog av, hon hade helt vunnit deras hjärtan."

*

Själv skrev Fredrika Bremer en gång om detta sitt arbete: "Herre och Fader, blive mina nätter utan sömn, mina dagar utan vila, min levnadsdag i förtid utnött av arbete -- blott att jag måtte vara ett verksamt medel i din hand att föra många olyckliga och fängslade till erkännande av din godhet, till njutning av din härlighet!"

LOTTEN DAHLGREN.

Varje vecka en skärv rikare blir den, som skaffar sig ett sparur. Efterhör våra liberala villkor. —

Kungsg. 9-11. A.-B. SPARURET Stockholm

Livförsäkringsbolaget BALDER
— ömsesidigt —

Sv. Lifförsäkringsanstalten OÖDEN
— ömsesidigt —

Nya förbundsmedlemmar F.-B.-F.-stipendier 1930.

Gävle: fru Brita Lundeberg.

Göteborg: fru Carin Crona.

Karlskrona: fru Ruth Adamsson, fröken Greta Andersson, fru Ruth Holm, fröken Hedvig Puke, fru Greta Sjökvist.

Karlstad: fröken Elna Lignell, fru Astrid Rudin, fru Lilly Österberg.

Kristianstad: fru Alfhild Linder.

Landskrona: fröken Maria Lembke, fröken Sigrid Lembke.

Linköping: fröken Elisabet Linder.

Malmö: friherrinnan Iwa Bennet, fröken Astrid Hammar, fröken Anna B. Jönsson, Limhamn, fru Siri Larsson, fil. mag. Elin Thunell.

Norrköping: fru Susanne Enhörning, fru Ingeborg Hanström, fröken Brita Hanström, fru Anna Jörgensen, fru Martha Melchior, fru Hildegard Olsson, fru Ida Sandberg.

Stockholm: fröken Tyra Björklund, fru Astrid Mannerström, fru Hildur Sundström.

Tomelilla: fru Birgit Birger, Högestad, fröken Zenta Ekelin, fröken Louise Gaarn—Schoug, fröken Hildur Haker, fru Greta Håkansson, fru Berta Högborg, fröken Marta Larsson, fru Frida Lovén, fröken Elisabeth Löfvall, Smedstorp, fru Anna Nilsson, fru Lilly Nilsson, fröken Svea Nilsson, fru Betty Olsson, fru Olga Olsson, fru Betty Persson, fröken Emma Persson, fru Ida Pihl, fru Ester Sjöberg, fröken Elida Svensson, fru Gerda Sörenson, fröken Maria Thulin, fröken Elsa Wallengren, fru Anna Åkesson, fru Wanda Öberg, fru Hanna Östing.

Varberg: fröken Brita Carlquist, fru Tekla Danielson, fru Ebba Hellsten, fru Ruth Lager, fröken Ebba Wallin.

Växjö: fru Ellen Blix, fru Grönkvist, fru Olga Håkansson, fröken Mia Johansson, fru Gudrun Myrin, fru Rut Sjögren, fröken Sussi Stille, doktorinnan Gertrud Tegnér.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendiinstitution har för år 1930 anslagit följande stipendier till ansökan lediga:

J. M. Hedéns donation: 400 kr. för fortsättningsstudier för examinerad barnmorska.

Georg Améens fond: 400 kr. för kurs vid Socialpolitiska institutet.

Ellen Fries' fond: 250 kr. för genomgående av den av bibliotekskonsulenterna i Kungl. Skolöverstyrelsen anordnade bibliotekskursen.

Johanna Kempes fond: 500 kr. för medicinska studier till kvinnl. med. kand. samt ett resestipendium å 1,500 kr. till kvinnl. med. lic.

Stockholms stads stip.: 475 kr. för studier för fil. mag. eller fil. kand. vid Stockholms högskola.

Norrbottens läns stip.: 400 kr. för studier vid lanthushållningsseminarium.

Västerbottens läns stip.: 335 kr. för kurs vid Samariterhemmet i Uppsala.

Västernorrlands läns stip.: 230 kr. för kurs vid folkskoleseminarium; 230 kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och barnvårdsförbundet.

Jämtlands läns stip.: 225 kr. för studier vid Högre lärarinnesseminarium vid Stiftelsen Kjellbergska flickskolan i Göteborg.

Gävleborgs läns stip.: 225 kr. för kurs vid handarbetsseminarium.

Värmlands läns stip.: 225 kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och barnvårdsförbundet.

Uppsala läns stip.: 225 kr. för kurs vid småskoleseminarium.

Örebro läns stip.: 225 kr. för kurs vid skolköksseminarium.

Södermanlands läns stip.: 300 kr. för kurs vid folkskoleseminarium; 300

kr. för kurs vid av staten godkänd sjuksköterskeskola; 300 kr. för kurs vid Statens skolköksseminarium för utbildande av ekonomiförestånderskor vid större anstalter.

Östergötlands läns stip.: 325 kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium; 300 kr. för kurs vid Röda Korsets sjuksköterskeskola.

Skaraborgs läns stip.: 600 kr. för akademiska studier; 300 kr. för kurs vid Skara folkskoleseminarium; 250 kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och barnavårdsförbundet.

Älvsborgs läns stip.: 320 kr. för kurs vid av staten godkänd sjuksköterskeskola.

Göteborgs och Bohus läns stip.: 385 kr. för studier vid Högre lärarinneseminarium vid Stiftelsen Kjellbergsska flickskolan i Göteborg; 385 kr. för kurs vid av staten godkänd sjuksköterskeskola.

Gotlands läns stip.: 300 kr. för kurs vid av staten godkänd sjuksköterskeskola.

Kalmar läns stip.: 290 kr. för kurs vid skolköksseminarium.

Kronobergs läns stip.: (Länsfonden) 300 kr. för kurs vid högre lärarinneseminarium; (Elfvingsska fonden) 230 kr. för kurs vid lanthushållningsseminarium; (Nanny von Baumgartens fond) 220 kr. för kurs vid av staten godkänd sjuksköterskeskola; 220 kr. för kurs vid Svenska Fattigvårds- och barnavårdsförbundet; 220 kr. för kurs vid Flensburgska vårdanstalten i Malmö.

Jönköpings läns stip.: 250 kr. för kurs vid Kungl. Högre lärarinneseminarium.

Kristianstads läns stip.: 300 kr. för studier för fil. lic. examen vid Lunds universitet.

Blekinge läns stip.: 300 kr. för vävlärläro kurs.

Hallands läns stip.: 225 kr. för kurs vid Halmstads småskoleseminarium.

Malmöhus läns stip.: 350 kr. för kurs vid Socialpolitiska institutet; 350 kr. för kurs vid småskoleseminariet i Lund.

Villkor för sökande är att vara samt under minst två år hava varit mantalsskriven inom det län, vars stipendium sökes.

Ansökningar ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets Stipendienämnd, Klarabergsgatan 48, Stockholm, före den 15 februari, åtföljda av bevitnade avskrifter av betyg styrkande kompetens, av läkare- och mantalsintyg samt övriga handlingar sökande vill åberopa.

Närmare upplysningar genom sekreteraren, adress som ovan, mottagningar måndagar och torsdagar kl. 2—4.

F..B.-F.-kretsarna.

Falköpingskretsen avslutade den 11 dec. det gångna årets verksamhet med en Luciafest för gamla, vilken ägde rum under stor tillslutning. Sedan de till ett 50-tal uppgående gästerna bänkats vid de festligt ljussmyckade borden och hälsats välkomna av ordföranden, vidtog en stunds underhållning med musik och sång under medverkan av fru Svea Petersson, fröken Margit af Ekenstam, fruarna Greta Wennberg och Dagny Cederbom samt komminister E. Cederbom vilken även glädde lyssnarna med violinnusik. Några småttingar, kostymerade som älvor och tomtar, utförde en sånglek, och under det kaffet serverades hälsades gästerna av tre Lucior, som sjöngo en gammal julvisa.

Komminister Cederbom höll slutligen ett anförande om den rätta beredelsen för julens högtid, och några advents- och julpsalmer sjöngos. En 83-åring bland gästerna framförde under kvällen några dagen till ära skrivna verser med ett tack för den angenäma festen.

Halmstads kretsen firade sin sedvanliga Luciafest den 13 dec. Salen var rikt

LUTFISKEN ÄR SLUT

D E S C O

kvar finnes endast det svarta silvret. Putsa med ett silverputsmedel, som löser anlöpsningen kemiskt. Putsa med

Försäljes av Juvelerare och Färg-handlare. I parti D. Svanberg & Co., S T O C K H O L M

prydd med granar, ljus och julkärvar och fylldes av en glad och feststämd skara, som med tacksamhet och förtjusning åhörde fru Lisa Mårtensson-Frennes intressanta föredrag, "Några kvinnogestalter," behandlande kvinnorörelsen från den grå forntiden till våra dagar.

Lucia med uppuktande tärnor bjödo på kaffe och sång, och därefter musik av flera medlemmar, bl. a. ett stycke för piano med deklamation, komponerat av fru Hildingh. Fru Anna Berggren yttrade några varmhjärtade ord till minnet av en under året avlidn medlem.

Karlstadskretsen har under år 1929 haft fem sammankomster, av vilka fyra på ett synnerligen behagligt och givande vis illustrerats av förnämliga gäster som talarinnor. Början gjordes i januari, då fru Ester Lutteman fint och djuptänkande talade om "Människogemenskapens konst", Vid årsmötet presenterade fru Mia Leche-Löfgren "Fredrika Bremer" i friska färger. Särskilt intresserade den parallell fru L. uppdrog mellan Dickens och Fredrika.

Under hösten har fröken Axianne Thorsen på hemväg från Nordiska kvinnornas samarbetsmöte i Oslo gästade Karlstadskretsen och berättat dels om Osломötet, dels om Internationella kvinnorösträttsalliansens stora världskongress i Berlin i somras. Talarinnans intimt fångade snapshots från detta första efterkrigsmöte på tysk mark mellan de stridande ländernas kvinnor grep djupt i åhörarnas hjärtan. Till sist har advokaten Mathilda Staël von Holstein i ett föredrag besvarat frågan "Vem ärver"? på ett mycket pedagogiskt sätt. Hennes afton blev genom den goda kontakten mellan föreläsare och publik och det otvungna frågandet och svaret verkligen roligt och instruktiv — obestriddigen glansnumret i kretsens samvaro för året. — Under våren hölls en diskussionsafton, "Skolfrågan från Karlstads horisont". Inledare voro flickskolans föreståndarinna fr. Edit Ahrenlöf, lektorn vid gossläroverket fr. Karin Ringenson samt lärarinnan fr. Inez Frykberg.

Alla våra aftnar ha avslutats med litet mat och samkväm.

Kristianstadskretsen hade den 6 dec. tillsammans med Kristianstads husmodersförening anordnat ett föredrag av fil. dr. Hanna Rydh över "Kvinnan i Nordens förntid". Lokalen var Högre allmänna läroverkets aula. F.-B.-F.-kretsens ordförande fru E. Sjövall hälsade föredragshållaren och de båda föreningarnas medlemmar välkomna. De närvarandes tacksamhet för det intressanta föredraget tolkades av Husmodersföreningens ordförande fröken Alma Hansson.

Kretsen Lund med omnejd hade fredagen den 29 nov. inbjudits att bese Lunds katedralskolas nyrestaurerade och utvidgade lokaler. Sedan de talrika deltagarna samlats i elevernas läsesal lämnade rektorskan Astrid Sjöberg en översikt över skolans historia ända fram till den nuvarande tiden. Särskilt omtalades att det hus, vari läsesalen är inrymd, är samma hus som Karl XII bebodde under sin vistelse i Lund.

Sedan åhörarna fått bese de utomordentliga avdelningarna för fysik, kemi, geografi m. m. samlades en stor del på Lunds hällsskola där ett animerat samkväm vidtog.

Sång utfördes av fröken Fr. Tuneld, ackompanjerad av fröken Elsa Collén.

Malmöskretsen hade den 11 dec. tillsammans med Malmö övriga kvinnoföreningar anordnat en föredragsafton, varvid ledamoten av riksdagens första kammare, yrkesinspektisen fröken Kerstin Hesselgren redogjorde för det nya förslaget till moderskapskydd. Ordf. i F.-B.-F.-kretsen fru E. Quensel hälsade de närvarande välkomna samt framförde efter föredraget ett tack till föredragshållaren. Fru Quensel beklagade att föredraget beslutats så hastigt, att de inbjudande föreningarna icke hunnit genomarbete en resolution.

Mariestadskretsen hade tillsammans med Husmodersföreningen i Mariestad den 14 dec. Luciafest å Stadshotellet. Med hjälp från Vadsbo museum hade ordnats julmäsas och en utställning visande helgseder från Vadsbo under gångna tider.

Vid den egentliga underhållningen hälsade frk. Langenheim de närvarande välkomna och uttalade en förhoppning om att det måtte båda gott för framtiden, att då Husmodersföreningen och F.-B.-F. i Mariestad för första gången arbetat gemensamt för en fest, det då skett i Lucia, ljusbärserskans tecken. Varefter hon uppläste en prolog, författad av en av F.-B.-F:s medlemmar. Så följde sång till luta av Allan Jerbo och ett intressant föredrag av folkskollärare Hultgren om gamla julseder i Vadsbo. Mot slutet avbröts föredraget då spelman Anton Lund spelade några gamla vackra melodier och stjärngossarna sjöngo en sång, så som förut varit brukligt i bygderna. Efter en kortare paus spelades en liten teaterpjäs "Farmors och mormors ungdomskärlek", vilken tydligen livligt uppskattades. Avslutningen på programmet följde sedan det elektriska ljuset släckts och Anton Lund spelade en gammal marsch gick följd av sex Lucior genom salen.

Växjö kretsen hade den 13 dec. å stadshussalongen anordnat en Luciafest, till vilken Naturvetenskapliga och Humanistiska föreningarna med damer antagit inbjudan att deltaga. Dr. Hanna Rydh höll

med välkänd talang och sakkunskap föredrag om "Julseder med gamla anor", åtföljt av ljusbilder. Hon avtackades med applåder och blommor. Härefter sjöng fru Ingeborg Fjellman några sånger på ett sätt som tog publiken med storm, fint ackompanjerad av fru Hedvig Lindwall.

Vid den därpå följande supén bänkade man sig kring långbord, prydda med mängder av julljus, och en rad små stjärngossar intågade med sin julhälsning "Goder afton" och "Staffansvisan".

Vid supén hälsade dr. Rut Grubb de inbjudna föreningarna välkomna, därvid framhållande, att "huru lärda de än voro, så kanske de ej visste så mycket om F.-B.-F. och dess arbete", samt gav en kort resumé av förbundets olika arbetsgrenar. Det utmärkt framförda talet besvarades av ordförandena för respektive föreningar: Fru Blenda Sylvan framförde i bunden form en humoristisk hälsning från Fredrikorna till herrarna. Fyra Lucior bjödo på kaffe med stora "Lussekatror". Ytterligare följde några sågnummer, och festen präglades av en synnerligt angenäm och värdig stämning. Landshövding Munck af Rosenschöld framförde i ett spirituellt anförande de inbjudnas tack och utbringade ett "leve" för F.-B.-F:s Växjö krets.

Kobb's
Äkta Kinesiska Théer
 Obs.! Lilafärgade etiketter
Peking
Canton
Hongkong
 REKOMMENDERAS AV HERRAR LÄKARE

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**
Redaktör: *Ellen Kleman.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50 27 62.

Annonsera

i

Hertha

Bomullsgarn.

Domestiker.

Lärfter.

Hollands.

Madapolam.

Nainsock.

Flaneller.

Kulörta-

Bomullstygger.

Lakansvävnader, m. m.

— INGEN —

HUSMODER

KAN UNDVARA

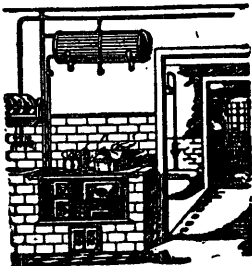
GEFLE GARN

och

SVANENS VÄVNADER

Åttioårig erfarenhet garanterar varan.

Värmeledningsspisen "MALCUS"

erbjuder den fördelaktigaste lösningen av uppvärmningsfrågan även vid modernisering av äldre lägenheter. Varmvatten till bad och disk. Bästa ekonomi. Överflöppsvärmen vid matlagning tillvaratages. Synnerligen billig att installera.

Kataloger och installationsförlag gratis från

A.-B. MALCUS HOLMQUIST

HALMSTAD

Innehåll.

Ungdomen och kvinnorörelsen. Av *Annie Wallentheim*.

Statens intresse för begåvade lärjungar. Av *Gerda Martin*.

Ett apropå till en diskussion. Av *Anita Nathorst*.

De nya döttrarna och andra »nya» — eller inte nya.

Av *Ellen Kleman*.

Fredrika Bremer bland lösdriverskorna. Av *Lotten Dahlgren*.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1930.

F.-B.-F.-kretsarna.

F Ö R E N I N G E N Å R S T A

S M Å L A N D S G A T A N 2 0

Samlingslokaler för föreningar och slutna sällskap.

Resanderum för damer. Varje rum försett med telefon och toilette med v. o. k. vatten. Pris för enkelrum 4.50 — 6.—, dubbelrum 7.50 — 8.—.

Årsta matsal är tillgänglig för allmänheten. Lunch och middagsservering.